

Kertomus

Monitieteisen termityön hanke 17.2.2017

Tiina Käkelä-Puumala

Kertomus Tieteen termipankissa

- Kirjallisuudentutkimus
- Folkloristiikka

Narratiivi

- Filosofia
- Kielitiede

Kertomus esityksenä

- Tapahtumasarja, kerrottu jollakin representaation välineellä (Kir)
- Esitys tai teksti (Fo)
- Spontaanissa keskustelussa puhujan (kertojan/kertojien) ja vastaanottajien yhteisymmärryksessä syntyvä [-] jakso, jonka topiikki kattaa jonkin yksittäisen tapahtuman (Kt)
- Suullinen tai kirjallinen, tosien tai fiktiivisten peräkkäisten tapahtumien tekstissä muodostama kokonaisuus (Kt)
- Suullinen, henkilökohtainen kertomus, jolla on tietty lineaarinen struktuuri (Kt)
- Esittämisen muoto, joka vakiinnuttaa eri tapahtumien välisen järjestyksen tai loogisen suhteen ja asettaa ne jatkumoon (Fi)

Kertomus prosessina

- tarinamaailman **rakentaminen** (Kir)
- tapahtumien hahmottaminen juonelliseksi jatkumoksi (Kir)
- kuvaa ja tulkitsee tapahtumaa ja tapahtumien sarjaa (Fo)
- merkityksenantoa, joka luo tulkintoja sekä syy- ja seuraussuhteita tosien tai kuvitteellisten tapahtumien välille (Fo)
- yksilön tai yhteisön **sanallistumaton** tulkinta maailmasta tai elämästä (Fo)

Narratologia eli kertomusteoria

- Humanistinen oppiala (*discipline*), joka tutkii kertovan esityksen (*narrative representation*) logiikkaa, periaatteita ja käytäntöjä (lähde: LHN)
- Kertomusteorian lähtökohdat ovat strukturalismissa ja kirjallisuudentutkimuksessa. (Taustalla vaikuttaa myös venäläinen formalismi, esim. Wladimir Proppin kansansatujen rakenneanalyysi.)
- Nk. klassisen narratologian käsitteistöä kehitettiin 1960-70 -luvuilla erityisesti proosafiktion kerronnan analyysiin (Gerard Genette).
- Analyysin kohteina olivat mm. kertojan suhde kerrottuihin tapahtumiin, kerronnan näkökulma, kerronnan ajallinen rakenne, kertovan tekstin retoriikka ja kertojan luotettavuus (Wayne Booth), tarinan ja juonen suhde.

Kerronnallinen käänne

- Tapahtuu 1970-luvulta lähtien, kun kertomusteoreettista lähestymistapaa ryhdytään soveltamaan myös muihin kuin kaunokirjallisiin aineistoihin (->strukturalismi, kulttuurintutkimuksen synty). Samalla klassisen narratologian sivuuttamat elementit kuten tulkinta ja kontekstualisointi nousivat uudelleen keskeisiksi.
- Kerronnallinen käänne luonnehti aluksi humanistisia tieteitä, mutta on laajentunut viime vuosikymmeninä myös luonnontieteisiin.
  - Historia- ja yhteiskuntatieteet
  - Perinnetieteet
  - Kielitiede
  - Taiteentutkimus
  - Kognitiotieteet, erit. kognitiivinen psykologia
  - Psykoanalyysi
  - Mediatutkimus
  - Filosofia, erit. Hermeneutiikka
  - Sosiologia
  - Kasvatustieteet
  - Oikeustiede
  - Lääketiede

Luonnollinen ja luonnoton kertomus

- Nk. jälkiklassista narratologiaa luonnehtii kahtiajakautuneisuus suhteessa siihen, pidetäänkö fiktiivistä kertomusta yhtenä universaalina kertomusrakenteen alalajina, vai luonnehtiiko fiktiota aina tietty epäluonnollisuus, joka erottaa sen muista kertomustyypeistä.
- **Luonnollinen kertomus** -> Termipankki
- Fiktioin luonnottomia ominaisuuksia: 1) sekä kertoja että tarinamaailma ovat kertovan diskurssin tuottamia, eivät niistä erillisiä; 2) kuvataan toisten mielten sisältöjä; 3) kaunokirjallinen fiktiio laajentaa totuttuja tuntemisen ja tietämisen tapoja; 4) kerronnan referentiaalisuutta sekä ylläpidetään, venytetään että kiistetään (3 ja 4, erit. kokeellinen kirjallisuus.)

Kertomus: lääke ja myrkky

- Kertomus on tapa ymmärtää ja tulkita ajallisia prosesseja, ja siksi sillä on kiinteä yhteys siihen, miten tulkitsemme itseämme ja ympäristöämme.
- Tarinallinen käsikirjoitus oman elämän hahmottamisessa. Kertomusta voidaan käyttää oman elämän eheyttämiseen esim. kriisitilanteissa.
- Kertomuksen kykyä hahmottaa ja muokata todellisuutta voidaan käyttää myös väärin:
  - prosessien ajallisia sekä syy-seuraussuhteita tulkitaan väärin joko tahattomasti tai tahallisesti
  - kertomuksen avulla voidaan suostutella kuulijaa/lukijaa tekemään tietynlainen tulkinta suhteessa fiktion, ei-fiktioon tai tosielämän tapahtumiin.
  - ”tarina” tuotteen kaupallista kiinnostavuutta lisäävänä elementtinä
  - oman elämän kertomusta voidaan käyttää myös virheellisen minäkuvan ylläpitämiseen

- ”Kertomusta on sanottu tiedon traditionaaliseksi muodoksi. Kertomus ei ole tietoa siinä mielessä, että kertomuksista kerrotusta voisi jotenkin suoraan päätellä, mitä on pidetty totena ennen vanhaan. Kertomus on tietoa ennen muuta toisella tavalla. Se näyttää, miten puhua tullakseen kuulluksi (asettua kertojan asemaan), miten kuunnella (olla yleisön, vastaanottajan asemassa) ja mitä tehdä tullakseen kertomuksen kohteeksi yhteisön jäsenenä (henkilönä, kolmantena persoonana). Kertomus välittää tietoa näistä yhteisöllisistä suhteista *in actu*, kerrontatilanteessa.”

-Teemu Ikonen, *1700-luvun eurooppalaisen kirjallisuuden ensyklopedia eli Don Quijoten perilliset* (2010)